ГРУПА СЕЛЛ

КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ВСЕОБХВАТНИЯ ДОХОД
за годината, завършваща на 31 декември 2024 година

	Приложения	2024 BGN'000	2023 BGN'000
Приходи	3	709 680	673 995
Други доходи/(загуби) от дейността, нетно	4	5 607	7 036
Промени в запасите от готова продукция и незавършено производство	5	(1 618)	1 114
Капитализирани разходи за нетекущи (ДМА) активи придобити по стопански начин		4 929	5 147
Разходи за суровини и материали	6	(247 319)	(270 100)
Разходи за външни услуги	7	(63 849)	(62 230)
Разходи за персонала	8	(110 267)	(105 343)
Разходи за амортизация	14, 15	(62 828)	(57 935)
(Начислени)/възстановени разходи за провизии за рекултивация	22	(426)	1 328
Други разходи за дейността	10	(5 560)	(6 537)
Печалба от оперативна дейност		**228 349**	**186 475**
Финансови приходи		24 897	6 063
Финансови разходи		(1 208)	(12 201)
Финансови приходи / (разходи), нетно	11	**23 689**	**(6 138)**
Печалба преди данък върху печалбата		**252 038**	**180 337**
Разход за данък върху печалбата	12	(24 906)	(18 682)
Печалба за годината		**227 132**	**161 655**
Други компоненти на всеобхватния доход:			
Компоненти, които няма да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата			
Последващи преоценки на имоти, машини и оборудване	14	-	-
Последващи оценки на пасиви/ активи на пенсионни планове с дефинирани доходи	23	(1 115)	(417)
Данък върху дохода, свързан с компонентите на другия всеобхватен доход, които няма да бъдат рекласифицирани	12	-	-
		(1 115)	(417)
Компоненти, които могат да бъдат рекласифицирани в печалбата или загубата		-	-
Друг всеобхватен доход за годината, нетно от данъци	13	**(1 115)**	**(417)**
ОБЩО ВСЕОБХВАТЕН ДОХОД ЗА ГОДИНАТА		**226 017**	**161 238**
Печалба, отнасяща се към:			
Собствениците на дружеството-майка		182 969	128 383
Неконтролиращото участие	34	44 163	33 272
		227 132	**161 655**
Общ всеобхватен доход, отнасящ се към:			
Собствениците на дружеството-майка		182 077	128 050
Неконтролиращото участие	34	43 940	33 188
		226 017	**161 238**

Приложенията на страници от 5 до 88 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Изпълнителен директор: ***(Емилия Илиева)***

Съставител: ***(Емилия Илиева)***

Консолидиран финансов отчет, върху който сме издали одиторски доклад

БДО АФА ООД, независим одитор рег. № 015 29/05/2025

ГРУПА СЕЛЛ

КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ
към 31 декември 2024 година

	Приложения	31 декември 2024 BGN'000	31 декември 2023 BGN'000
АКТИВИ			
Нетекущи активи			
Имоти, машини и оборудване	14	509 867	477 253
Нематериални активи	15	1 403	1 760
Инвестиционни имоти	16	13 113	15 074
Активи по отсрочени данъци	24	494	-
Други нетекущи активи	19	-	-
		524 877	**494 087**
Текущи активи			
Материални запаси	17	125 400	130 625
Вземания от свързани предприятия	18	238 124	184 919
Други текущи активи	19	2 397	2 846
Парични средства и парични еквиваленти	20	68 330	74 386
		434 251	**392 776**
ОБЩО АКТИВИ		**959 128**	**886 863**
СОБСТВЕН КАПИТАЛ И ПАСИВИ			
СОБСТВЕН КАПИТАЛ			
Капитал, полагащ се на собствениците на дружеството-майка			
Основен акционерен капитал		4 412	4 412
Резерви		15 236	16 087
Неразпределена печалба		717 807	660 359
		737 455	**680 858**
Неконтролиращо участие		143 964	138 313
ОБЩО СОБСТВЕН КАПИТАЛ	21	**881 419**	**819 171**
ПАСИВИ			
Нетекущи задължения			
Дългосрочни провизии за рекултивация	22	6 969	4 614
Задължения към персонала при пенсиониране	23	6 987	6 312
Пасиви по отсрочени данъци	24	-	961
Дългосрочни задължения към свързани предприятия	26	772	153
Дългосрочни задължения по лизинг	30	137	240
		14 865	**12 280**
Текущи задължения			
Задължения към свързани предприятия	26	18 517	14 684
Търговски задължения	25	10 446	10 220
Задължения към персонала и за социално осигуряване	28	15 531	14 818
Задължения за данъци	27	13 969	9 314
Краткосрочни провизии за рекултивация	22	492	2 554
Други текущи пасиви	29	3 889	3 822
		62 844	**55 412**
ОБЩО ПАСИВИ		**77 709**	**67 692**
ОБЩО СОБСТВЕН КАПИТАЛ И ПАСИВИ		**959 128**	**886 863**

Приложенията на страници от 5 до 88 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидираният финансов отчет на страници от 1 до 88 е одобрен за издаване от Съвета на директорите и е подписан от негово име на 29.05.2025 от :

Изпълнителен директор: ***(Емилия Илиева)***

Съставител: ***(Емилия Илиева)***

Консолидиран финансов отчет, върху който сме издали одиторски доклад

БДО АФА ООД, независим одитор рег. № 015 29/05/2025

ГРУПА СЕЛЛ

КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ

за годината, завършваща на 31 декември 2024 година

	Приложения	2024 BGN'000	2023 BGN'000
Парични потоци от оперативна дейност			
Постъпления от клиенти		869 100	828 487
Плащания на доставчици		(404 254)	(449 658)
Плащания на персонала и за социално осигуряване		(106 901)	(100 272)
Платени данъци (без данъци върху печалбата)		(63 534)	(48 167)
Платени данъци върху печалбата		(23 038)	(15 149)
Валутни курсови разлики, нетно		9 051	(1 061)
Получени лихви по разплащателни сметки		1 109	639
Други (плащания)/постъпления, нетно		1 576	3 707
Нетни парични потоци от оперативна дейност		**283 109**	**218 526**
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупки на имоти, машини и оборудване		(82 336)	(87 301)
Покупки на нематериални активи		(151)	(280)
Постъпления от продажби на имоти, машини и оборудване		201	223
Постъпления от продажби на инвестиционни имоти		1 457	-
Предоставени депозити за доверително управление		(209 026)	(144 635)
Нетни парични потоци използвани в инвестиционна дейност		**(289 855)**	**(231 993)**
Парични потоци от финансова дейност			
Изплатени дивиденти на неконтролиращо участие		(286)	(166)
Плащания по лизинг		(380)	(294)
Нетни парични потоци използвани във финансова дейност		**(666)**	**(460)**
Нетно намаление на паричните средства и паричните еквиваленти		**(7 412)**	**(13 927)**
Парични средства и парични еквиваленти на 1 януари		30 626	44 553
Парични средства и парични еквиваленти на 31 декември	20	**23 214**	**30 626**

Приложенията на страници от 5 до 88 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Изпълнителен директор:
(Емилия Илиева)

Съставител:
(Емилия Илиева)

Консолидиран финансов отчет, върху който сме издали одиторски доклад

БДО АФА ООД, независим одитор рег. № 015 23/05/2025

КОНСОЛИДИРАН ОТЧЕТ ЗА ПРОМЕНИТЕ В СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ

за годината, завършваща на 31 декември 2024 година

	Приложения	Отнасящ се към притежателите на собствения капитал на дружеството-майка						Неконтролиращо участие	Общо собствен капитал
		Основен (акционерен) капитал	Законови резерви	Други резерви	Преоценъчен резерв на имоти, машини и оборудване	Неразпределена печалба	*Общо*		
		BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000	BGN'000
Салдо към 1 януари 2023 година		4 412	461	9	16 140	726 668	747 690	137 670	885 360
Промени в собствения капитал за 2023 година									
Разпределение на печалбата за:		-	-	-	-	(194 882)	(194 882)	(32 545)	(227 427)
* *дивиденти*		-	-	-	-	*(194 882)*	(194 882)	(32 545)	(227 427)
Общ всеобхватен доход за годината, в т.ч.:		-	-	-	-	128 050	128 050	33 188	161 238
* *нетна печалба за годината*		-	-	-	-	*128 383*	128 383	*33 272*	161 655
* *други компоненти на всеобхватния доход, нетно от данъци*		-	-	-	-	*(333)*	(333)	*(84)*	(417)
Прехвърляне към неразпределената печалба		-	-	-	(523)	523	-	-	-
Салдо към 31 декември 2023 година	21	4 412	461	9	15 617	660 359	680 858	138 313	819 171
Промени в собствения капитал за 2024 година									
Разпределение на печалбата за:		-	-	-	-	(125 480)	(125 480)	(38 289)	(163 769)
* *дивиденти*		-	-	-	-	*(125 480)*	(125 480)	(38 289)	(163 769)
Общ всеобхватен доход за годината, в т.ч.:		-	-	-	-	182 077	182 077	43 940	226 017
* *нетна печалба за годината*		-	-	-	-	*182 969*	182 969	*44 163*	227 132
* *други компоненти на всеобхватния доход, нетно от данъци*		-	-	-		*(892)*	(892)	*(223)*	(1 115)
Прехвърляне към неразпределената печалба		-	-	-	(851)	851	-	-	-
Салдо към 31 декември 2024 година	21	4 412	461	9	14 766	717 807	737 455	143 964	881 419
					-	-		-	

Приложенията на страници от 5 до 88 са неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Изпълнителен директор:
(Емилия Илиева)

Гл. счетоводител (Съставител):
(Емилия Илиева)

Консолидиран финансов отчет, върху който сме издали одиторски доклад

БДО АФА ООД, независим одитор рег. № 015 29/05/2025

1. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ГРУПАТА

Група СЕЛЛ (Групата) включва: СЕЛЛ АД (дружество-майка) и дъщерното дружество – "Елаците-Мед" АД.

1.1. Дружество - майка

СЕЛЛ АД (дружество–майка) е създадено през м. февруари 1999 г. Дружеството-майка е със седалище и адрес на управление с. Мирково, Софийска област.

Съдебната регистрация на дружеството е от 1999 г., фирмено дело № 235 на Софийски окръжен съд.

Последните промени, вписани в Агенция по вписванията – търговски регистър са направени на 01.04.2024 г., с които е удължен мандатът на Съвета на директорите.

Собственост и управление на дружеството-майка

СЕЛЛ АД е непублично акционерно дружество.

Към 31 декември 2024 г. разпределението на акционерния капитал на дружеството-майка е както следва:

- „Геотехмин" ООД 99,87 %
- Физически лица 0,13 %

СЕЛЛ АД има едностепенна система на управление. Ръководството на дружеството, в лицето на Съвета на директорите (СД) се състои от трима членове. Председател на СД е д-р инж. Иван Вутов, членове – д-р инж. Владимир Вутов и Емилия Илиева. Дружеството-майка се представлява и управлява от изпълнителния директор Емилия Кирилова Илиева .

Група СЕЛЛ е част от групата Геотехмин.

1.2. Структура на Групата

Към 31 декември 2024 г. структурата на Групата включва СЕЛЛ АД като дружество-майка и Елаците-Мед АД - дъщерно дружество.

Име на дружеството	Местонахождение на регистрация и дейност	Дял в капитала / гласовете	Описание на дейността
„Елаците-Мед" АД	с. Мирково	80%	добив и преработка на медна руда

1.3. Предмет на дейност

Предметът на дейност на дружествата в Групата през 2024 г. включва следните видове операции и сделки:

- Управление и контрол на дейността на дъщерно дружество;

- Добив и обогатяване на медни и златосъдържащи руди;
- Химично и биохимично извличане на мед и други метали;
- Добив на благородни метали и сделки с благородни метали по занятие;
- Ремонтна и инженерно-внедрителска дейност;
- Производство на емулсионни и взривни смеси;
- Производство на инертни материали;
- Производство и преработка на селскостопанска продукция;
- Селскостопански услуги;
- Логистика;
- Транспорт;
- Управление на отпадъци, в това число минни и сделки с отпадъци от дейността;
- Продажба на стоки и услуги;
- Вътрешно и външнотърговска дейност.

За 2024 г. общият брой на персонала в Групата е 2,049 работници и служители (2023 г.: 2,078).

1.3.Основни показатели на стопанската среда

Основните показатели на стопанската среда, които оказват влияние върху дейността на Групата, за периода 2022 – 2024 г. са представени в таблицата по-долу:

Показател	**2022**	**2023**	**2024**
БВП в млн. лева	167 809	185 233	202 467*
Реален растеж на БВП	3,9 %	1,9%	2.3%**
Инфлация в края на годината (ХИПЦ)	14.3 %	5%	2.1%***
Среден валутен курс на щатския долар за годината	1.87	1.81	1.81
Валутен курс на щатския долар в края на годината	1.83	1.77	1.88
Основен лихвен процент в края на годината	1.30	3.80	3.04
Безработица (в края на годината)	5.4 %	5.6%	5.2%****

* *Предварителни данни на БНБ към Q4 за 2024 г. към 18.02.2025 г.*
** *Предварителни данни на БНБ за 2024 г. към м. февруари 2025 г*
*** *Предварителни данни на НСИ за 2024г. към м. декември 2024 г.*
**** *Предварителни данни на БНБ за 2024г. към 18.02.2025 г.*

2. ОБОБЩЕНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СЧЕТОВОДНАТА ПОЛИТИКА НА ГРУПАТА

2.1. База за изготвяне на консолидирания финансов отчет

Консолидираният финансов отчет на Група СЕЛЛ е изготвен в съответствие с всички Международни стандарти за финансови отчети (МСФО), които се състоят от: стандарти за финансови отчети и от тълкувания на Комитета за разяснения на МСФО (КРМСФО), одобрени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС), и Международните счетоводни

стандарти и тълкуванията на Постоянния комитет за разясняване (ПКР), одобрени от Комитета по Международни счетоводни стандарти (КМСС), които ефективно са в сила на 1 януари 2024 г., и които са приети от Комисията на Европейския съюз. МСФО счетоводни стандарти, приети от ЕС, е общоприетото наименование на рамката с общо предназначение-счетоводна база, еквивалентна на рамката, въведена с дефиницията съгласно § 1, т. 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството под наименованието „Международни счетоводни стандарти" (МСС).

За текущата финансова година Групата е приела всички нови и/или ревизирани стандарти и тълкувания, издадени от Съвета по Международни счетоводни стандарти (СМСС) и респ. от Комитета за разяснения на МСФО, които са били уместни за неговата дейност.

От възприемането на тези стандарти и/или тълкувания, практически приложими за годишни периоди, започващи най-рано на 1 януари 2024 г. за предприятията в Р България, не са настъпили промени в счетоводната политика на Групата, освен някои нови и разширяването на вече установени оповестявания, без това да доведе до други промени в класификацията или оценката на отделни отчетни обекти и операции.

Новите и/или променените стандарти и тълкувания включват:

- Промени в МСС 1 Представяне на финансови отчети (в сила за годишни периоди от 01.01.2024 г., приети от ЕК).
- Промени в МСС 1 Представяне на финансови отчети, нетекущи задължения, обвързани с ограничителни условия (в сила за годишни периоди от 01.01.2024 г., приети от ЕК).
- Промени в МСС 7 Отчет за паричните потоци и МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване: договорености за финансиране на доставчици (в сила за годишни периоди от 01.01.2024 г., приети от ЕК).
- Промени в МСФО 16 Лизинг – Задължение по лизинг при продажба и обратен лизинг (в сила за годишни периоди от 01.01.2024 г., приети от ЕК).

Към датата на издаване за одобряване на този консолидиран финансов отчет са издадени, но не са все още в сила за годишни периоди, започващи на 1 януари 2024 г., няколко нови стандарти и разяснения, както и променени стандарти и разяснения, които не са били приети за по-ранно приложение от Групата. От тях ръководството на Групата е преценило, че следните биха имали потенциален ефект в бъдеще за промени в счетоводната политика и класификацията и стойностите на отчетни обекти в консолидираните финансови отчети на Групата за следващи периоди, а именно:

- МСФО 18 – Представяне и оповестяване във финансови отчети (в сила за годишни периоди от 01.01.2027 г., не е приет от ЕК). *МСФО 18 заменя МСС 1 Представяне на финансови отчети. Ръководството е в процес на проучване, анализ и оценка на ефектите от промените,*

които биха оказвали влияние върху счетоводната политика и върху класификацията и представянето на активите, пасивите, операциите и резултатите на дружеството.

- Промени в Промени в МСС 21 Ефекти от промените в обменните курсове: липса на обменни курсове (в сила за годишни периоди от 01.01.2025 г., не приети от ЕК).

Допълнително, за посочените по-долу нови стандарти, променени стандарти и приети тълкувания, които са издадени, но все още не са в сила за годишни периоди започващи на 1 януари 2024 г., ръководството на Групата е преценило, че следните не биха имали потенциален ефект за промени в счетоводната политика и консолидираните финансови отчети на Групата, а именно:

- Промени в МСФО 9 Финансови инструменти и МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване – Договори, отнасящи се до електроенергия от възобновяеми източници (в сила за годишни периоди от 01.01.2026 г., не са приети от ЕК).
- Промени в МСФО 9 Финансови инструменти и МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване – Класификация и оценка на финансови инструменти (в сила за годишни периоди от 01.01.2026 г., не са приети от ЕК).
- Годишни подобрения, част 11 в: МСФО 1 Прилагане за първи път на Международните стандарти за финансово отчитане, МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване, Насоки за въвеждане на МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване, МСФО 9 Финансови инструменти, МСФО 10 Консолидирани финансови отчети, МСС 7 Отчет за паричните потоци (в сила за годишни периоди от 01.01.2026 г., не са приети от ЕК).
- МСФО 19 – Дъщерни дружества без публична отчетност: оповестяване (в сила за годишни периоди от 01.01.2027 г., не е приет от ЕК).
- МСФО 10 (променен) – Консолидирани финансови отчети и МСС 28 (променен) – Инвестиции в асоциирани и съвместни предприятия – относно продажби или апорт на активи между инвеститор и негови асоциирани или съвместни предприятия (с отложена ефективна дата на влизане в сила, подлежаща на определяне от СМСС).

Консолидираният финансов отчет е изготвен на база историческа цена с изключение на имотите, машините и оборудването, инвестиционните имоти и компенсаторните инструменти, които са оценени по преоценена/справедлива стойност.

Дружествата в Групата водят своите счетоводни регистри в български лев (BGN), който приемат като своя отчетна валута за представяне. Данните в консолидирания финансов отчет са представени в хиляди лева, освен ако нещо друго не е изрично указано.

Представянето на консолидиран финансов отчет съгласно Международните счетоводни стандарти изисква ръководството да направи най-добри приблизителни оценки, начисления и разумно обосновани предположения, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, приходите и разходите и на оповестяването на условни вземания и задължения към датата на консолидирания отчет. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са

основани на информацията, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях (като в условия на финансова криза несигурностите са по-значителни). Обектите, които предполагат по-висока степен на субективна преценка или на сложност, или където предположенията и приблизителните счетоводни оценки са съществени за консолидирания финансов отчет, са оповестени в Приложение № 2.25.

2.2. Дефиниции

Дружество-майка – това е дружеството, което притежава контрола върху дъщерните дружества, в които е инвестирало.

Дружеството-майка е СЕЛЛ АД, Република България (Приложение № 1.1).

Дъщерни дружества– в съответствие с изискванията на МСФО 10 – Консолидирани финансови отчети, дружеството-майка притежава контрол в други предприятия, ако и само ако притежава всички от следните елементи на контрола:

- правомощия в предприятието, в което е инвестирано;
- излагане на или права върху променливите приходи от неговото участие в предприятието, в което е инвестирано;
- възможност да използва своите правомощия в предприятието, в което е инвестирано, за да окаже въздействие върху размера на възвръщаемостта.

Следвайки горепосоченото дружеството-майка е преценило, че притежава контрол във всички предприятия, където притежава директно или индиректно повече от 50% от капитала с право на глас в Общото събрание и/или правото да назначава ръководството (изпълнителни директори) и може да ръководи дейностите, които оказват съществено въздействие върху възвръщаемостта на предприятието, в което е инвестирано. Дъщерните дружества се консолидират от датата, на която ефективният контрол е придобит от Групата и спират да се консолидират от датата, на която се приема, че контролът се прехвърля извън Групата. За тяхната консолидация се използва методът на пълната консолидация.

Дъщерните дружества са посочени в Приложение № 1.2.

Неконтролиращо участие – това са дяловете на акционери – трети лица, извън тези на акционерите на дружеството-майка. Те се посочват самостоятелно в консолидираните отчет за финансовото състояние, отчет за всеобхватния доход и отчет за промените в собствения капитал.

Съвместно контролирана дейност – такова споразумение (съвместно споразумение), според което страните, които имат съвместен контрол върху споразумението, имат права върху активите и задължения за пасивите, отнасящи се до споразумението. Съвместно контролираните дейности са структурирани в самостоятелни дружества. Съвместен контрол е учреден с договор за споделяне на контрола върху дадено дружество и съществува само когато решенията за съответните дейности изискват единодушно съгласие на страните, споделящи контрола.

2.3 Принципи на консолидацията

Консолидираният финансов отчет включва финансовите отчети на: дружеството-майка СЕЛЛ АД и неговото дъщерно дружество, всички изготвени към 31 декември, която дата е заключителната дата на финансовата година на Групата. За целите на консолидацията 31 декември е приета за заключителната дата на финансовата година на Групата.

Финансовият отчет на дъщерното дружество за целите на консолидацията е изготвен за същия отчетен период, както този на дружеството-майка и при прилагане на единна счетоводна политика.

Консолидация на дъщерни дружества

Финансовият отчет на дъщерното дружество е консолидиран на база метода на пълната консолидация - обединяване ред по ред, като са използвани еднакви счетоводни принципи. Инвестициите на дружеството-майка са елиминирани срещу нейния дял в собствения капитал на дъщерното дружество. Вътрешно-груповите операции и разчети са елиминирани при консолидацията, вкл. нереализираната вътрешногрупова печалба или загуба. Отчетен е и ефектът на отсрочените данъци при тези консолидационни процедури.

Дяловете на акционерите-трети лица, извън акционерите на дружеството-майка, се посочват отделно в консолидирания отчет за финансовото състояние, отчета за всеобхватния доход и отчета за промените в собствения капитал като неконтролиращо участие.

Неконтролиращото участие съдържа: а) сумата на дела на акционерите-трети лица към датата на консолидацията за първи път в справедливата (намерената стойност) на всички разграничими придобити активи, поети пасиви и условните (изкристализирали) задължения на всяко от съответните дъщерни дружества, определена (на дела) чрез пропорционалния метод и б) изменението на сумата на дела на тези лица в собствения капитал на всяко от съответните дъщерни дружества от първата им консолидация до края на текущия отчетен период.

При ***придобиване на дъщерно дружество*** от Групата се използва метода на придобиване (покупко-продажба). Цената на придобиване (прехвърленото възнаграждение) включва справедливата стойност към датата на размяната, на предоставените активи, възникналите или поети задължения и на издадените инструменти на собствен капитал, емитирани от придобиващото дружество, в замяна на получаване на контрола над придобиваното дружество. Преките разходи, свързани с придобиването се признават като текущи за периода, в който те са извършени, с изключение на разходите за емисия на дългови ценни книжа или инструменти на собствения капитал, които се признават като компонент на собствения капитал.

Всички придобити разграничими активи, и поети пасиви и условните (изкристализирали) задължения в бизнес комбинацията, се оценяват първоначално по тяхната справедлива стойност към датата на размяната. Всяко превишение на сбора от прехвърленото възнаграждение (оценено по справедлива стойност), сумата на неконтролиращото участие в придобиваното предприятие и при придобиване на етапи, справедливата стойност на датата на придобиване на по-рано

притежаваното капиталово участие в придобиваното предприятие, над придобитите разграничими активи и поети пасиви на придобиващото дружество, се третира и признава като репутация. Ако делът на придобиващото дружество в справедливата стойност на нетните придобити разграничими активи надвишава цената на придобиване на бизнес комбинацията, това превишение се признава незабавно в консолидирания отчет за всеобхватния доход (през печалбата или загубата за годината) на Групата в статията "Печалби/(загуби) от придобиване на и освобождаване от дъщерни дружества, нетно". Всяко неконтролиращо участие при бизнес комбинация се оценява на база метода "пропорционален дял в нетните активи" на придобиваното дружество.

Когато бизнес комбинацията по придобиването на дъщерно дружество се осъществява на етапи, на датата на придобиване всички предишни инвестиции, държани от придобиващия, се преоценяват до справедлива стойност, като получените ефекти от тази преоценка се признават в текущата печалба или загуба на Групата, съответно към "финансови приходи" и "финансови разходи" или „печалби/(загуби) от асоциирано дружество", вкл. всички предишно отчетени ефекти в другите компоненти на всеобхватния доход се рециклират.

При ***продажба или друга форма на загуба (трансфер)на контрол*** върху (освобождаване от) дъщерно дружество:

- Отписват се активите и пасивите (вкл. ако има принадлежаща репутация) на дъщерното дружество по балансова стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние към датата на загубата на контрол;
- Отписва се неконтролиращото участие в това дъщерно дружество по балансова стойност в консолидирания отчет за финансовото състояние към датата на загубата на контрола, вкл. всички компоненти на друг всеобхватен доход свързани с тях;
- Признава се полученото възнаграждение по справедлива стойност от сделката, събитието или операцията, довела до загубата на контрол;
- Рекласифицират се към „печалби или загуби за годината" или се трансферират директно към натрупани печалби всички компоненти на собствения капитал, представляващи нереализирани доходи или загуби – съгласно изискванията на съответните МСФО, под чиито правила попадат тези компоненти на собствения капитал;
- Признава се всяка резултатна разлика като "печалба или загуба" от освобождаване на дъщерно дружество в консолидирания отчет за всеобхватния доход, принадлежаща на Групата;
- Останалите за държане дялове, формиращи инвестиции в асоциирани дружества или инвестиции на разположение и за продажба се оценяват първоначално по справедлива стойност към датата на продажбата и в последствие се оценяват по реда на приетата от Групата счетоводна политика .

- Методът на придобиване (покупко-продажба) се прилага и при операции за обединение и/или преструктуриране на предприятия под общ контрол, в случай че те се явяват преки придобивания от позицията на дружеството-майка.

Операциите (сделките) с неконтролиращото участие се третират от Групата като сделки с лица, притежаващи инструменти на общия собствен капитал на Групата. Ефектите от продажби на дялове на дружеството-майка, без загуба на контрол, към притежатели на неконтролиращи участия не се третират като компоненти на текущата печалба или загуба на Групата, а като движения директно в компонентите на собствения й капитал, обикновено към компонента-резерв „неразпределена печалба". И обратно, при покупки от дружеството-майка, без придобиване на контрол, на допълнителни дялове от участието на притежатели на неконтролиращи участия всяка разлика между платената сума и съответния придобит дял от балансовата стойност на нетните активи на дъщерното дружество се признава също директно в консолидирания отчет за собствения капитал, обикновено към компонента-резерв „неразпределена печалба".

Когато Групата престане да притежава контрол и значително влияние, всяка оставаща малцинствена инвестиция като дял в капитала на съответното дружество, се преоценява по справедлива стойност, като разликата до балансовата стойност се признава в текущата печалба или загуба, като съответно всички суми преди признати в други компоненти на всеобхватния доход се отчитат така както при операция на директно освобождаване на всички асоциирани с първоначалната инвестиция (в дъщерното или асоциираното дружество) компоненти.

2.4. Сравнителни данни

Групата представя сравнителна информация в този консолидиран финансов отчет за една предходна година (период).

Когато е необходимо, сравнителните данни се рекласифицират (и/или преизчисляват), за да се постигне съпоставимост спрямо промени в представянето в текущата година.

2.5. Функционална валута и признаване на курсови разлики

Функционалната и отчетна валута на Групата е българският лев. Левът е фиксиран към еврото по Закона за БНБ в съотношение EUR 1:BGN 1.95583.

При първоначално признаване, сделка в чуждестранна валута се записва във функционалната валута, като към сумата в чуждестранна валута се прилага обменният курс към момента на сделката или операцията. Паричните средства, вземанията и задълженията, като монетарни отчетни обекти, деноминирани в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута като се прилага обменният курс, публикуван от БНБ за последния работен ден на съответния месец. Към 31 декември те се оценяват в български лева като се използва заключителния обменен курс на БНБ.

Немонетарните отчетни обекти в консолидирания отчет за финансовото състояние, първоначално деноминирани в чуждестранна валута, се отчитат във функционалната валута като се прилага историческият обменен курс към датата на операцията и последващо не се преоценяват по заключителен курс.

Ефектите от курсовите разлики, свързани с уреждането на сделки в чуждестранна валута, или отчитането на сделки в чуждестранна валута по курсове, които са различни, от тези, по които първоначално са били признати, се включват в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) в момента на възникването им, като се третират като финансови приходи/(разходи) и се представят нетно.

2.6. Приходи

2.6.1. Признаване на приходи по договори с клиенти

Обичайните приходи на Групата са от добив и обогатяване на медни и златосъдържащи руди и от производство на инертни материали.

Приходите в Групата се признават, когато контролът върху обещаните в *договора с клиента* стоки се прехвърли на клиента. Контролът се прехвърля на клиента при удовлетворяване на задълженията за изпълнение по договора чрез прехвърляне на обещаните стоки.

Оценка на договор с клиент

Договор с клиент е налице само когато при влизането му в сила той:

а. има търговска същност и мотив;

б. страните са го одобрили (устно, писмено или на база „установена и общопризната стопанска практика“) и са се ангажирали да го изпълнят;

в. правата на всяка страна и условията за плащане могат да бъдат идентифицирани; и

г. съществува вероятност възнаграждението, на което дружеството от Групата има право при изпълнение задълженията си за изпълнение, да бъде получено. При оценка на събираемостта се вземат предвид всички релевантни факти и обстоятелства по сделката, вкл. минал опит, обичайни бизнес практики, публикувани правила и направени изявления от страна на дружествата от Групата, обезпечения и възможности за удовлетворяване.

Договор, за който някой от горепосочените критерии все още не е изпълнен, подлежи на нова оценка през всеки отчетен период. Получените възнаграждения по такъв договор се признават като задължение (*пасив по договор*) в консолидирания отчет за финансовото състояние, докато:

а. всички критерии за признаване на договор с клиент не бъдат изпълнени;

б. дружествата в Групата изпълнят задълженията си за изпълнение и получат цялото или почти цялото възнаграждение (което не подлежи на възстановяване); и/или

в. когато договорът е прекратен и полученото възнаграждение не подлежи на възстановяване.

При първоначалната оценка на договорите си с клиенти дружествата в Групата правят допълнителен анализ и преценка дали два или повече договора трябва да бъдат разглеждани в тяхната комбинация и да бъдат отчетени като един, и респ. дали обещаните стоки и/или услуги във всеки отделен и/или комбиниран договор трябва да бъдат отчетени като едно и/или повече задължения за изпълнение.

Всяко обещание за прехвърляне на стоки, които са разграничими (сами по себе си и в контекста на договора), и/или на поредица (серия) от разграничими стоки, които по същество са еднакви и имат същия модел на прехвърляне на клиента, се отчита като едно задължение за изпълнение.

Дружествата в Групата признават приход за всяко *отделно задължение за изпълнение* на ниво *индивидуален договор с клиент* като се анализират вида, срока и условията за всеки конкретен договор. При договори със сходни характеристики приходите се признават на портфейлна база само ако групирането им в портфейл не би имало съществено различно въздействие върху финансовите отчети.

2.6.2. Оценяване на приходите по договори с клиенти

Приходите се измерват въз основа на определената за всеки договор *цена на сделката.*

Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на което дружествата от Групата очакват да имат право, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни. При определянето на цената на сделката, дружествата от Групата вземат предвид условията на договора и обичайните си търговски практики, вкл. влиянието на променливи възнаграждения, наличието на съществен финансов компонент, непарични възнаграждения и възнаграждения, дължими на клиента (ако има такива). При договори с повече от едно задължения за изпълнение цената на сделката се разпределя към всяко задължение за изпълнение на база индивидуалните продажни цени на всяка стока и/или услуга, определени по един от допустимите в МСФО 15 методи, като приоритет се дава на метода на „наблюдаемите продажни цени".

Промяната в обхвата или цената (или и в двете) на договора се отчита като отделен договор и/или като част от съществуващия договор в зависимост от това дали промяната е свързана с добавяне на стоки и/или услуги, които са разграничими, и от определената за тях цена. В зависимост от това:

а) модификацията се отчита като отделен договор, ако обхвата на договора се разширява поради добавянето на стоки и/или услуги, които са разграничими, и промяната в договорната цена отразява индивидуалните продажни цени на добавените стоки и/или услуги;

б) модификацията се отчита като прекратяване на съществуващия договор и сключване на нов договор (прилагане в бъдещето), ако оставащите стоки и/или услуги са разграничими от прехвърлените преди модификацията, но промяната в договорната цена не отразява индивидуалните продажни цени на добавените стоки и/или услуги;

в) модификацията се отчита като част от съществуващия договор (кумулативно коригиране), ако оставащите стоки и/или услуги не са разграничими от прехвърлените преди

модификацията и следователно са част от едно задължение за изпълнение, което е уредено частично.

2.6.3. Задължения за изпълнение по договори с клиенти

Приходите, генерирани в Групата, са основно от продажба на продукция от добив и обогатяване на медни и златосъдържащи руди и от производство на инертни материали. Дружествата в Групата са достигнали до заключение, че действат като принципал при договореностите си с клиентите, освен ако изрично не са налице специфични условия и е оповестено друго за определени транзакции, тъй като обичайно дружествата контролират стоките и/или услугите преди да ги прехвърлят към клиента.

Приходи от продажби на продукция

Дружествата в Групата произвеждат и продават меден концентрат и инертни материали.

При продажба на *меден концентрат*, контролът върху продаваната продукция се прехвърля *в течение на период от време*. Доставката на меден концентрат е част от серия разграничими продукти, които по същество са еднакви и следват един и същи начин на прехвърляне към клиента и тази серия може да се третира като едно задължение за изпълнение, клиентът има икономическия интерес, получава и консумира продуктите едновременно с тяхното доставяне и не е необходимо друго дружество да повтори по същество работата, която дружеството е извършило към съответната дата, ако това друго дружество трябва да изпълни оставащата част от задължението. Затова приходите от продажби на меден концентрат се признават в течение на времето, като за измерването на напредъка за пълното удовлетворяване на задължението се прилага методът на изхода, отчитащ доставеното количество продукция на клиента към съответната дата. Този метод е определен като най-подходящ, тъй като най-точно отчита възнаграждението, което дружеството има право да получи, съгласно договорени отношения с клиента си.

При продажбата на *инертни материали*, контролът върху продукцията се прехвърля към клиента *в точно определен времеви момент*, което обичайно е при предаването на продукцията на клиента на уговорено място и клиентът може да се разпорежда с продадената продукция като управлява употребата и получава по същество всички останали ползи.

Цена на сделката и условия за плащане

При продажбата на меден концентрат цената на сделката първоначално се определя на базата на най-добрата приблизителна оценка за съдържанието на полезните метали в концентрата, а финално се коригира до фактически установеното, чрез лабораторен анализ, съдържание на полезни метали в медния концентрат и договорената борсова цена на Лондонската метална борса (ЛМБ).

При част от сделките за продажба на меден концентрат се прави корекция във финалната цена за плащане на базата на бъдеща борсова цена в края на договорения котационен период. В

тези случаи цената на сделката се определя на базата на най-добрата преценка за борсовата цена в края на договорения котационен период, а именно – форуърдната цена. Всякакви последващи промени, които настъпват в течение на котационния период, се третират като ефекти от внедрения в отчетеното търговско вземане дериватив и не попадат в обхвата на МСФО 15, а в обхвата на МСФО 9. Тези последващи промени се признават в отчета за всеобхватния доход и се представят отделно от приходите от договори с клиенти по статия „Ефекти от оценка до справедлива стойност при договори с провизорни цени".

При продажбата на *инертни материали* цената на сделката обичайно включва фиксирана цена съгласно обща или клиентска ценова листа.

Обичайният кредитен период към клиентите е от 5 до 30 дни.

2.6.4. Разходи по договори с клиенти

Разходи по договори с клиенти са:

- допълнителните и пряко обвързани разходи, които те поемат при сключване на договор с клиент и които очакват да бъдат възстановени за период по-дълъг от дванадесет месеца *(разходи за получаване на договор с клиент)* и
- разходите, които те поемат при изпълнение на договор с клиент и които са пряко свързани с конкретния договор, спомагат за генерирането на ресурси за използване при самото изпълнение на договора и се очаква да бъдат възстановени за период по-дълъг от дванадесет месеца (разходи за изпълнението на такива договори).

Дружествата в Групата не поемат каквито и да било разходи за получаване на договори с клиенти и разходи за изпълнение на такива договори, които са допустими за и подлежат на капитализация.

2.6.5. Салда с договори с клиенти

Търговски вземания и активи по договори

Търговските вземания представляват безусловно право на Групата да получи възнаграждение по договори с клиенти и други контрагенти (т.е. то е обвързано само с изтичане на време преди изплащането на възнаграждението).

Първоначалното оценяване, последващата оценка и обезценката на търговските вземания са оповестени в *Приложения № 18 и № 19*

Активът по договор е правото на Групата да получи възнаграждение в замяна на стоките, които е прехвърлила на клиента, но което не е безусловно (начисление за вземане). Ако чрез прехвърляне на стоките дружество от Групата изпълни задължението си преди клиента да заплати съответното възнаграждение и/или преди плащането да стане дължимо, актив по договор се признава за заработеното възнаграждение (което е под условие). Признатите активи по договор се рекласифицират като търговско вземане, когато правото на възнаграждение стане безусловно.

Правото на възнаграждение се счита за безусловно, ако единственото условие за това, плащането на възнаграждението да стане дължимо, е изтичането на определен период от време.

Пасиви по договори

Като пасив по договор Групата представя получените от клиента плащания и/или безусловно право да получи плащане, преди да е изпълнила задълженията си за изпълнение по договора. Пасивите по договор се признават като приход, когато (или като) удовлетвори задълженията за изпълнение.

Активите и пасивите по договор се представят към вземанията от и задълженията към свързани лица и/или към другите вземания и задължения в консолидирания отчет за финансовото състояние. Те се включват в групата на текущите активи, когато матуритетът им е в рамките на 12 месеца или в обичаен оперативен цикъл на дружеството, а останалите – като нетекущи. Активите и пасивите, произтичащи от един договор се представят нетно в консолидирания отчет за финансовото състояние, дори ако те са резултат от различни договорни задължения по изпълнението на договора.

След първоначалното признаване, търговските вземания и активите по договора се подлагат на преглед за обезценка в съответствие с правилата на МСФО 9 *Финансови инструменти.* Загубите от обезценка в резултат от договори с клиенти се представят към статията "други разходи за дейността" на лицевата страна на консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) и се оповестяват отделно от други загуби от обезценка в Приложение № 10.

2.7. Финансови приходи и разходи

Финансовите приходи се включват в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато възникнат, и се състоят от: приходи от лихви по предоставени заеми, срочни депозити и предоставени средства за доверително управление, положителни курсови разлики от валутни операции (нетно), приходи/печалби от сделки с инвестиции в ценни книжа по справедлива стойност през печалбата или загубата, или през друг всеобхватен доход, печалба от оценка по справедлива стойност на инвестиции в ценни книжа по справедлива стойност през печалбата или загубата, или през друг всеобхватен доход.

Финансовите приходи се представят отделно от финансовите разходи на лицевата страна на консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Признаване на приходи от лихви

Приходите от лихви се изчисляват чрез прилагане на ефективния лихвен процент върху брутната балансова стойност на финансовите активи, с изключение на финансовите активи, които са кредитно обезценени (Етап 3), за които приходите от лихви се изчисляват чрез прилагане на ефективния лихвен процент върху тяхната амортизирана стойност (т.е. брутната балансова стойност, коригирана за провизията за загуби). Те се признават във финансовите приходи.

Финансовите разходи се включват в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), когато възникнат, и се състоят от: лихвени разходи, вкл.

банкови такси и други преки разходи по кредити и за банкови гаранции, лихви по лизинг, нетни загуби от промяна в справедливата стойност на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, отрицателни курсови разлики от валутни операции (нетно).

2.8. Разходи

Разходите в Групата се признават в момента на тяхното възникване и на база принципите на начисляване и съпоставимост.

Предплатените разходи за бъдещи периоди се отлагат за признаване като текущ разход за периода, през който договорите, за които се отнасят, се изпълняват.

2.9. Имоти, машини и оборудване

Имотите, машините и оборудването (с изкл. на земи, заети от СУМО и открит рудник, стопански инвентар, леки автомобили и компютърно оборудване) са представени в консолидирания финансов отчет по преоценена стойност, намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

Първоначално оценяване

При първоначалното си придобиване имотите, машините и оборудването се оценяват по цена на придобиване (себестойност), която включва покупната цена, вкл. митнически такси и всички преки разходи, необходими за привеждане на актива в работно състояние. Преките разходи са: разходи за подготовка на обекта, разходи за първоначална доставка и обработка, разходите за монтаж, разходи за хонорари на лица, свързани с проекта, невъзстановяеми данъци и др.

Дружествата в Групата са определили стойностен праг от 700 лв., под който придобитите активи независимо, че притежават характеристиката на дълготраен актив, се изписват като текущ разход в момента на придобиването им.

Последващо оценяване

Избраният подход за последваща балансова оценка на имотите, машините и оборудването (с изкл. на земи, заети от Съоръжения за управление на минни отпадъци (СУМО) и открит рудник, стопански инвентар, леки автомобили и компютърно оборудване) е моделът на преоценената стойност по МСС 16 - Имоти, машини и оборудване, намалена с начислените амортизации и натрупаните загуби от обезценка.

Справедливите стойности на имотите, машините и оборудването се определят с помощта на независими лицензирани оценители, на период от 5 години. Когато тяхната справедлива стойност се променя съществено на по-кратки интервали от време, преоценката може да се извършва и на по-кратки периоди.

Преоценената (до справедлива) стойност на имотите, машините и оборудването е определяна от независими лицензирани оценители. Последната извършена преоценка е към 31.12.2020 г.

Последващи разходи

Разходите за ремонти и поддръжка се признават за текущи в периода, през който са направени. Извършени последващи разходи, свързани с имоти, машини и оборудване, които имат характер на подмяна на определени възлови части и агрегати, или на преустройство и реконструкция, се капитализират към балансовата стойност на съответния актив и се преразглежда остатъчният му полезен живот към датата на капитализация. Същевременно, неамортизираната част на заменените компоненти се изписва от балансовата стойност на активите и се признава в текущите разходи за периода на преустройството.

Методи на амортизация

Дружествата в Групата използват линеен метод на амортизация на дълготрайните материални активи. Земята не се амортизира, с изключение на земята, заета от Съоръжения за управление на минни отпадъци (СУМО) и от открит рудник. Полезният живот по групи активи е определен в съответствие със: срока на предоставените концесии за добив (определен съгласно анексите, подписани към 31.12.2024 год.), физическото износване, спецификата на оборудването, бъдещите намерения за употреба и с предполагаемото морално остаряване. Остатъчният полезен живот по групи активи е както следва:

- Земи, заети от съоръжения за управление на минни отпадъци и открит рудник – 7 г.
- сгради – от 4 до 7 г. в зависимост от конструкцията им, с изкл. на тези, свързани с туристически обекти, чийто остатъчен полезен живот е от 1 до 26 г.;
- машини и оборудване – от 1 до 7 г.;
- съоръжения – от 1 до 7 г., с изкл. на съоръжения, свързани с находище МИАЛ, чийто остатъчен полезен живот е от 1 до 23 г. и на тези, свързани с туристическите обекти, чийто остатъчен полезен живот е от 4 до 22 г. ;
- компютри – от 1 до 5 г.
- транспортни средства – от 1 до 7 г.;
- стопански инвентар – от 1 до 7 г.

Определеният срок на годност на дълготрайните активи се преглежда в края на всяка година и при установяване на значителни отклонения спрямо бъдещите очаквания за срока на използването на активите, същият се коригира перспективно.

Поземлените имоти, заети от СУМО, независимо от извършената рекултивация на повърхността им, остават земи, заети от минни отпадъци. Минните отпадъци по закон са подземни богатства, които след края на концесионния срок стават публична държавна собственост (чл. 22в, ал. 6 от Закона за подземните богатства). Групата не разполага с правата да черпи икономически ползи от тези терени, чрез промишлено и друго строителство след края на срока по концесионния договор. Счетоводната политика на Групата по отношение амортизацията на придобитите недвижими имоти, които са заети от СУМО, е определена така че да съответства на и отразява начина и периода на извличане на изгодите от тях. Определен е остатъчен полезен живот в съответствие със срока на предоставената концесия за добив.

Съгласно действащият към 31 декември 2024 год. Закон за подземните богатства (чл. 87, ал. 2, т. 5) подземните богатства трябва да бъдат опазвани от промишлено и друго строителство, усложняващо експлоатацията и рационалното използване на запасите им. В този смисъл по отношение на терените, заети от миннодобивния обект-открит рудник важат нормативни ограничения на възможностите за друг начин на ползване освен за открит рудник. Тези земи, независимо, че са собственост на Групата, покриват находище с подземни богатства и техният начин на ползване е предопределен фактически от съществуващите запаси. Срокът на ползване на земите заети от откритият рудник е определен съобразно срока по концесионния договор (определен съгласно анексите подписани към 31.12.2024 г.). Поземлените имоти заети от открит рудник, в които след края на концесионния договор няма останали подземни богатства, могат да се използват за промишлено и друго строителство след стартиране на нова процедура по промяна на предназначението, решение на Министерство на земеделието и храните за промяната и заплащане на нова такса за промяната. Поземлените имоти, заети от открит рудник, в които след края на концесионния договор има останали запаси от подземни богатства, остават земи, покриващи находище с подземни богатства, които след края на концесионния срок стават публична държавна собственост. Групата не разполага с правата да черпи икономически ползи от тези терени, чрез промишлено и друго строителство, след края на срока по концесионния договор. Счетоводната политика на Групата по отношение амортизацията на придобитите недвижими имоти, които са заети от открит рудник, е определена така, че да съответства на и отразява начина и периода на извличане на изгодите от тях до края на концесионния договор.

Обезценка на активи

Балансовите стойности на дълготрайните материални активи подлежат на преглед за обезценка, когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които показват, че балансовата стойност би могла да се отличава трайно от възстановимата им стойност. Ако са налице такива индикатори, че приблизително определената възстановима стойност е по-ниска от тяхната балансова стойност, то последната се коригира до възстановимата стойност на активите. Възстановимата стойност на дълготрайните материални активи е по-високата от двете: нетна продажна цена или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтов фактор преди данъци, който отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се отчитат в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), освен ако за дадения актив не е формиран преоценъчен резерв. Тогава обезценката е за сметка на този резерв и се представя в консолидирания отчет за всеобхватния доход (към статиите на другите компоненти на всеобхватния доход), освен ако тя не надхвърля неговия размер и надвишението се включва като разход в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Печалби и загуби от продажба

Дълготрайните материални активи се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "имоти, машини и оборудване" се определят чрез сравняването на възнаграждението, на което Групата очаква да има право (приходите от продажбата) и балансовата стойност на актива към датата на която получателят получава контрол върху него. Те се посочват нетно, към "други доходи/(загуби) от дейността, нетно" на лицевата страна на консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината). Частта от "преоценъчния резерв", отнасяща се за продадения актив, се прехвърля директно към "неразпределена печалба".

2.10. Нематериални активи

Нематериалните активи са представени в консолидирания финансов отчет по цена на придобиване (себестойност), намалена с натрупаната амортизация и загубите от обезценка.

В Групата се прилага линеен метод на амортизация на нематериалните активи при определен остатъчен полезен живот от 1 до 7 г., като за концесии и права на ползване – полезният живот е в зависимост от срока на действие на съответния договор.

Балансовата стойност на нематериалните активи подлежи на преглед за обезценка всяка година. Когато са налице събития или промени в обстоятелствата, които посочват, че балансовата стойност би могла да надвишава възстановимата им стойност, тогава загубите от обезценка се отчитат в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Нематериалните активи се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "нематериалните активи" се определят чрез сравняването на възнаграждението, на което дружествата очакват да имат право (приходите от продажбата) и балансовата стойност на актива към датата, на която получателят получава контрол върху него. Те се посочват нетно, към "други доходи/ (загуби) от дейността, нетно" на лицевата страна на консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.11. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са тези имоти, които дългосрочно се държат от Групата за доходи от наеми и/или заради вътрешното увеличение на тяхната стойност. Те са представени в консолидирания отчет за финансовото състояние по модела на справедливата стойност.

Печалбите или загубите, възникващи от промяната в справедливата стойност на инвестиционните имоти се включват в "други доходи/(загуби) от дейността, нетно" в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) за периода, през който възникват. Реализираните приходи от инвестиционни имоти се представят в същата статия от отчета.

Инвестиционните имоти се отписват от консолидирания отчет за финансовото състояние, когато се извадят трайно от употреба и не се очакват от тях бъдещи стопански изгоди или се продадат. Печалбите или загубите от продажби на отделни активи от групата на "инвестиционните имоти" се определят чрез сравняването на възнаграждението, на което дружеството очаква да има право (приходите от продажбата) и балансовата стойност на актива към датата на която получателят получава контрол върху него. Те се посочват нетно, към "други доходи/(загуби) от дейността, нетно" в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

Трансфери от и към групата "инвестиционни имоти" се прави, когато има промяна в употребата на даден имот. В случай на прехвърляне от "инвестиционни имоти" към "имоти за използване в собствената дейност", активът се завежда в новата си група по намерена историческа цена, която представлява справедливата му стойност към датата на прехвърлянето. Обратно, когато от "имоти за използване в собствената дейност" има прехвърляне към "инвестиционни имоти", активът се оценява по справедливата му стойност към датата на прехвърлянето, като разликата до балансовата му стойност се третира и представя като компонент "преоценъчен резерв" на собствения капитал.

Инвестиционните имоти не се амортизират. Начислението на тяхната амортизация спира при прехвърлянето на съответния имот в групата на инвестиционните имоти.

Групата класифицира като инвестиционни имоти:

- земи, сгради и трайно прикрепено към тях оборудване, чието трайно предназначение е да се отдават под наем (оперативен лизинг) и тяхното функционално предназначение е да се получават от тях изключително приходи от наем;
- земя, притежавана с неопределено към настоящия момент бъдещо използване.

2.12. Материални запаси

Материалните запаси са оценени по по-ниската от: себестойност и нетна реализируема стойност.

Разходите, които се извършват, за да доведат даден продукт в неговото настоящо състояние и местонахождение, се включват в цената на придобиване (себестойността), както следва:

- суровини и материали в готов вид – всички доставни разходи, които включват покупната цена, вносни мита и такси, транспортни разходи, невъзстановяеми данъци и други разходи, които допринасят за привеждане на материалите в готов за тяхното използване вид;
- готова продукция – преките разходи на материали и труд и приспадаща се част от производствените непреки разходи при нормално натоварен капацитет на производствените мощности, с изключение на административните разходи, преките разходи по реализацията, курсовите разлики и разходите по привлечени финансови ресурси.

При употребата (продажбата) на материалните запаси се използва методът на средно-претеглената цена (себестойност).

Нетната реализируема стойност представлява приблизително определената продажна цена на даден актив в нормалния ход на стопанска дейност, намалена с приблизително определените разходи по довършването в търговски вид на този актив и приблизително определените разходи за реализация. Нетната реализуема стойност на медния концентрат се определя на база текущите борсови цени на Лондонската стокова борса на медта, златото и среброто

2.13. Търговски и други вземания

Търговските вземания представляват безусловно право на Групата да получи възнаграждение по договори с клиенти и други контрагенти (т.е. то е обвързано само с изтичане на време преди изплащането на възнаграждението).

Първоначално оценяване

Търговските вземания се представят и отчитат първоначално по справедлива стойност на база цената на сделката, която стойност е обичайно равна на фактурната им стойност, освен ако те съдържат съществен финансиращ компонент, който не се начислява допълнително. В този случай те се признават по сегашната им стойност, определена при дисконтова норма в размер на лихвен процент, преценен за присъщ на длъжника.

Последващо оценяване

Обичайно Групата оценява търговските вземания последващо по амортизирана стойност, намалена с размера на натрупаната обезценка за очаквани кредитни загуби, тъй като тя ги държи единствено и само с цел събиране на договорените по тях парични потоци. Единствено търговските вземания по определени договори за продажби на меден концентрат, свързани с бъдещи цени, след първоначалното им признаване се оценяват по справедлива стойност през печалбата или загубата. (*Приложение № 2.6.2*).

Обезценка

Групата прилага модела на очакваните кредитни загуби за целия срок на всички търговски вземания, отчитани по амортизирана стойност, използвайки опростения подход (на база кредитни загуби за целия живот на вземането), определен от МСФО 9. *(Приложение № 33).* Обезценката на вземанията се начислява чрез съответна кореспондираща коригиращ сметка за всеки вид вземане към статията "други разходи за дейността" на лицевата страна на консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината).

2.14. Лихвоносни заеми и други предоставени финансови ресурси

Всички заеми и други предоставени финансови ресурси се представят първоначално по цена на придобиване (номинална сума), която се приема за справедлива стойност на предоставеното по сделката, нетно от преките разходи, свързани с тези заеми и предоставени ресурси. След първоначалното им признаване лихвоносните заеми и други предоставени ресурси последващо се оценяват и представят в консолидирания отчет за финансово състояние по амортизирана стойност, определена чрез прилагане на метода на ефективната лихва. Амортизираната стойност е изчислена като са взети предвид всички видове такси, комисионни и

други суми, асоциирани с тези заеми. Печалбите и загубите се признават в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) като финансови приходи (лихви) или разходи през периода на амортизация или когато вземанията се погасят, отпишат или редуцират.

Приходите от лихви се признават в съответствие с етапа, в който е класифициран съответният заем или друго вземане по предоставен финансов ресурс на база метода на ефективния лихвен процент.

Лихвоносните заеми и други предоставени финансови ресурси се класифицират като текущи, освен за частта от тях, за която Групата има безусловно право да уреди задължението си в срок над 12 месеца от края на отчетния период (*Приложение № 2.25.5.*).

2.15. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства включват касовите наличности, разплащателните сметки и краткосрочните депозити в банки, чийто оригинален матуритет е до 3 месеца и средствата на депозитите с по-дълъг матуритет, които са свободно разполагаеми за Групата съгласно условията на договореностите с банките по време на депозита. (Приложение № 20).

Последващо оценяване

Паричните средства и еквиваленти в банки се представят последващо по амортизирана стойност, намалена с натрупаната обезценка за очаквани кредитни загуби.

За целите на изготвянето на консолидирания отчет за паричните потоци:

- паричните постъпления от клиенти и паричните плащания към доставчици са представени брутно, с включен ДДС (20%; 9%);
- получените лихви от депозити в банки се включват в състава на паричните потоци от инвестиционна дейност;
- платеният ДДС по покупки на дълготрайни активи от чуждестранни доставчици се посочва на ред "платени данъци", а при доставка на дълготрайни активи от страната се посочва на ред "плащания към доставчици" към паричните потоци от оперативна дейност, доколкото той участва и се възстановява заедно и в оперативните потоци на Групата за съответния период (месец).
- трайно блокираните парични средства и срочните депозити с оригинален матуритет над 3 месеца не се третират като парични средства и еквиваленти.

2.16. Търговски и други задължения

Търговските и другите текущи задължения в консолидирания отчет за финансово състояние се представят по стойността на оригиналните фактури (цена на придобиване), която се приема за справедливата стойност на сделката и ще бъде изплатена в бъдеще срещу получените стоки и услуги. В случаите на разсрочени плащания над обичайния кредитен срок, при които не е предвидено допълнително плащане на лихва или лихвата значително се различава от обичайния пазарен лихвен процент, задълженията се оценяват първоначално по тяхната справедлива стойност на база сегашната им стойност при дисконтова норма, присъща за дружествата в Групата, а последващо – по амортизирана стойност (*Приложение № 25, №26 и №27*).

2.17. Лизинг

На началната дата на лизинга, която е по-ранната от двете дати – датата на лизинговото споразумение или датата на ангажирането на страните с основните условия на лизинговия договор, дружествата от Групата правят анализ и оценка дали даден договор представлява или съдържа елементи на лизинг. Даден договор представлява или съдържа лизинг, ако по силата на него се прехвърлят срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време.

2.17.1. Лизингополучател

Групата прилага единен модел на признаване и оценка на всички договори за лизинг, с изключение на краткосрочните лизингови договори (лизингов договор със срок от 12 месеца или по-малко от датата на стартиране на лизинга и който не съдържа опция за покупка) и лизинговите договори на активи на ниска стойност (като таблети, персонални компютри, телефони, офис техника и други).

Групата не се е възползвала от практическата целесъобразна мярка на МСФО 16, която позволява на лизингополучателя за всеки клас идентифициран актив да не отделя нелизинговите от лизинговите компоненти, а вместо това да отчита всеки лизингов компонент и свързаните с него нелизингови компоненти като отделен лизингов компонент. За договори, които съдържат лизинг на един или повече лизингови и нелизингови компоненти, Групата прилага политика да разпределя възнаграждението по договори, които съдържат лизингови и нелизингови компоненти, на база относителните единични цени на лизинговите компоненти и съвкупната единична цена на нелизинговите компоненти.

А) активи „право на ползване“

Групата признава в консолидирания отчет за финансовото състояние актив „право на ползване” на датата на стартиране на лизинговите договори, т.е. датата, на която основният актив е на разположение за ползване от страна на дружеството-лизингополучател.

Активите „право на ползване” се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация, загуби от обезценка и корекциите, вследствие на преоценки и корекции на задължението по лизинг. Цената на придобиване включва:

- размера на първоначалната оценка на задълженията по лизинг;
- лизингови плащания, извършени към или преди началната дата, намалени с получените стимули по договорите за лизинг;
- първоначалните преки разходи, извършени от дружествата, в качеството им на лизингополучател;
- разходи за възстановяване, които дружествата ще направят за демонтаж и преместване на основния актив, възстановяване на обекта, на който активът е разположен, или възстановяване на основния актив в състоянието, изисквано съгласно договора;

Групата амортизира актива „право на ползване" за по-краткият период от полезния живот и срока на лизинговия договор. Ако собствеността върху актива се прехвърля по силата на лизинговия договор до края на срока на договора, то го амортизира за полезния му живот. Амортизацията започва да се начислява от датата на стартиране на лизинга.

Сроковете на амортизация по типове активи, предмет на договорите за лизинг, са както следва:

земи и сгради – 4 - 5 г.

Съоръжения и оборудване – 5 г.

Групата е избрала да прилага модела на цената на придобиване за всички свои активи „право на ползване".

Активите „право на ползване" се тестват за обезценка в съответствие с МСС 36 Обезценка на активи, като се прилага политика за определяне и отчитане на обезценката, аналогична на тази при имотите, машините и оборудването (дълготрайните материални активи). Възстановимата стойност на активите „право на ползване" е по-високата от двете: справедлива стойност без разходи за продажба или стойност при употреба. За определянето на стойността при употреба на активите бъдещите парични потоци се дисконтират до тяхната настояща стойност като се прилага дисконтова норма преди данъци, която отразява текущите пазарни условия и оценки на времевата стойност на парите и рисковете специфични за съответния актив. Загубите от обезценка се определят като разлика между възстановимата и балансовата стойност (когато възстановимата стойност е по-ниска от балансовата), и се представят в консолидирания отчет за всеобхватния доход като разход (в печалбата или загубата за годината).

Активите „право на ползване" са представят към имоти, машини и оборудване в консолидирания отчет за финансовото състояние, а тяхната амортизация – към разходи за амортизации на имоти, машини и оборудване в консолидирания отчет за всеобхватния доход.

Б) задължения по лизинг

Групата признава задължения по лизинг на датата на стартиране на лизинга, оценени по настояща стойност на лизинговите плащания, които не са изплатени към тази дата. Те включват:

- фиксирани плащания (включително фиксирани по същество лизингови плащания), намалени с подлежащите на получаване лизингови стимули;
- променливи лизингови плащания, зависещи от индекси или проценти първоначално оценени, използвайки индексите или процентите на датата на стартиране на лизинга;
- цената за упражняване на опцията за покупка, ако е достатъчно сигурно, че дружеството-лизингополучател ще ползва тази опция;
- плащания на санкции за прекратяване на лизинговите договори, ако в срока на лизинговия договор е отразено упражняването на опция за прекратяването на договора от страна на дружеството-лизингополучател;
- сумите, които дружествата очакват да платят на лизингодателите като гаранции за остатъчна стойност.

Променливите лизингови плащания, които не зависят от индекси или проценти, а са свързани с изпълнение или с използването на основния актив, не се включват в оценката на задължението по лизинг и в актива „право на ползване“. Те се признават като текущ разход в периода, в който настъпи събитието или обстоятелството, довело до тези плащания и се включват към разходи за дейността, в печалбата и загубата за годината.

Лизинговите плащания се дисконтират с лихвения процент, заложен в договора, ако той може да бъде непосредствено определен или с диференциалния лихвен процент на дружеството, който то би плащало в случай, че заеме финансови средства, необходими за получаването на актив със сходна стойност на актива „право на ползване“, за сходен период от време, при сходно обезпечение и в сходна икономическа среда.

Лизинговите плащания (вноски) съдържат в определено съотношение финансовия разход (лихва) и припадащата се част от лизинговото задължение (главница). Лихвените разходи по лизинга се представят в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на Групата през периода на лизинга на периодична база, така че да се постигне постоянен лихвен процент за оставащата неизплатена част от главницата по лизинговото задължение, като се представят като „финансови разходи”.

Задълженията по лизинг се представят към търговски задължения и задълженията към свързани лица в консолидирания отчет за финансовото състояние.

Групата оценява последващо задължението по лизинг като:

- увеличава балансовата стойност, за да отрази лихвата по задълженията по лизинг;
- намалява балансовата стойност, за да отрази извършените лизингови плащания;
- преоценява балансовата стойност на задълженията по лизинг, за да отрази преоценките или измененията на лизинговия договор;
- гаранциите за остатъчна стойност се преразглеждат и коригират, ако е необходимо към края на всеки отчетен период.

Групата преоценява задълженията си по лизинг (при което извършва и кореспондиращи записвания към съответните активи „право на ползване“), когато:

- има промяна в срока на лизинга или е възникнало събитие или обстоятелство, което е довело до промяна в оценката на опцията за закупуване, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с коригиран дисконтов процент;
- има промяна в плащанията за лизинг, произтичаща от промяна в индекс или процент или има промяна в сумите, които се очаква да бъдат дължими по гаранции за остатъчна стойност, при което коригираните задължения по лизинг се преизчисляват с непроменения (оригиналния) дисконтов процент (освен когато промяната в лизинговите плащания, произтича от промяна в плаващите лихвени проценти, в този случай се използва коригиран дисконтов процент, който отразява промените в лихвения процент);
- лизинговият договор е изменен и това изменение не е отразено като отделен лизинг, в този случай задължението по лизинг се преизчислява като се базира на срока на променения

лизингов договор, дисконтирайки променените лизингови плащания с коригиран дисконтов процент към датата на влизане в сила на изменението.

В) Краткосрочни лизингови договори и лизингови договори, основният актив, по които е с ниска стойност

Групата прилага освобождаването по реда на МСФО 16 от изискването за признаване на актив „право на ползване“ и задължение по лизинг за краткосрочните си лизингови договори на машини и транспортни средства и за лизинговите си договори на активи на ниска стойност, представляващи кофражни елементи и копирни машини, които дружествата от Групата считат, че са на ниска стойност като нови и се използват самостоятелно в дружествата, без да са зависими и тясно свързани с други активи.

Плащанията във връзка с краткосрочни лизингови договори и лизингови договори, по които основният актив е с ниска стойност се признават директно като текущ разход в отчета за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината) на база линеен метод за периода на лизинга.

2.17.2. Лизингодател

Групата класифицира всеки от своите лизингови договори като договор за оперативен или договор за финансов лизинг. Когато с договора за лизинг се прехвърлят по същество всички съществени рискове и стопански изгоди от собствеността върху основния актив, той се класифицира като договор за финансов лизинг, всички останали договори се класифицират като договори за оперативен лизинг.

Оперативен лизинг

Приходите от наем от оперативните лизинги се признават от дружествата от Групата на линейна база за периода на лизинговия договор. Първоначалните преки разходи, извършени във връзка с постигането на оперативния лизинг, се прибавят към балансовата стойност на основния актив и се признават като разход през срока на лизинговия договор на линейна база.

Основният актив, предмет на лизинговия договор, остава и се представя в консолидирания отчет за финансовото състояние на Групата.

Когато договорът съдържа лизингов и нелизингови компоненти Групата прилага МСФО 15, за да разпредели общото възнаграждение по договора между отделните компоненти.

2.18. Провизии

Провизии се признават, когато Групата има настоящо (конструктивно или правно) задължение в резултат на минало събитие и е вероятно, че погасяването/уреждането на това задължение е свързано с изтичане на ресурси. Провизиите се оценяват на база най-добрата приблизителна преценка на ръководството към датата на консолидирания отчет за финансовото

състояние за разходите, необходими за уреждането на съответното задължение. Приблизителната оценка се дисконтира, когато падежът на задължението е дългосрочен. Когато се очаква част от ресурсите, които ще се използват за уреждане на задължението да бъдат възстановени от трето лице, дружествата от Групата признават вземане, ако е налице висока степен на сигурност на неговото получаване, стойността му може надеждно да се установи и отчита доход (кредит) по същата позиция в консолидирания отчет за всеобхватния доход, където е представена и самата провизия.

2.19. Пенсионни и други задължения към персонала по социалното и трудово законодателство

Трудовите и осигурителни отношения с работниците и служителите в дружествата от Групата се основават на разпоредбите на Кодекса на труда и на разпоредбите на действащото осигурително законодателство.

Краткосрочни доходи

Краткосрочните доходи за наетия персонал под формата на възнаграждения, бонуси и социални доплащания и придобивки (изискуеми за уреждане в рамките на 12 месеца след края на периода, в който персоналът е положил труд за тях или е изпълнил необходимите условия) се признават като разход в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, за периода, в който е положен трудът за тях и/или са изпълнени изискванията за тяхното получаване, и като текущо задължение (след приспадане на всички платени вече суми и полагащи се удръжки) в размер на недисконтираната им сума.

Към датата на всеки консолидиран финансов отчет Групата прави оценка на сумата на очакваните разходи по натрупващите се компенсируеми отпуски, която се очаква да бъде изплатена като резултат от неизползваното право на натрупан отпуск. В оценката се включват приблизителната преценка за сумите за самите възнаграждения и на вноските по задължителното обществено и здравно осигуряване, които работодателят дължи върху тези суми.

Дългосрочни доходи при пенсиониране

Планове с дефинирани вноски

Основно задължение на дружествата от Групата, в качеството им на работодатели е да извършват задължително осигуряване на наетия си персонал за фонд "Пенсии", допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО), фонд "Общо заболяване и майчинство" (ОЗМ), фонд "Безработица", фонд "Трудова злополука и професионална болест" (ТЗПБ), и здравно осигуряване. Размерите на осигурителните вноски са регламентирани в Кодекса за социално осигуряване (КСО), както и в Закона за бюджета на ДОО и Закона за бюджета на НЗОК за съответната година. Вноските се разпределят между работодателя и осигуреното лице в съответствие с правилата от Кодекса за социално осигуряване (КСО).

Тези осигурителни пенсионни планове, прилагани от дружествата в Групата в качеството им на работодатели, са планове с дефинирани вноски. При тях работодателят плаща месечно определени вноски в държавните фонд "Пенсии", фонд "ОЗМ", фонд "Безработица", фонд "ТЗПБ", както и в универсални и професионални пенсионни фондове – на база фиксирани по закон проценти и няма правно или конструктивно задължение да доплаща във фондовете бъдещи вноски в случаите, когато те нямат достатъчно средства да изплатят на съответните лица заработените от тях суми за периода на трудовия им стаж. Аналогични са и задълженията по отношение на здравното осигуряване.

Към дружествата в Групата няма създаден и функциониращ частен доброволен осигурителен фонд.

Дължимите от дружествата в Групата вноски по плановете с дефинирани вноски за социалното и здравно осигуряване се признават като текущ разход в консолидирания отчет за всеобхватния доход (в печалбата или загубата за годината), освен ако даден МСФО не изисква тази сума да се капитализира в себестойността на определен актив, и като текущо задължение в недисконтиран размер, заедно и в периода на полагане на труда и на начислението на съответните доходи на наетите лица, с които доходи вноските са свързани.

Планове с дефинирани доходи

Съгласно Кодекса на труда, дружествата от Групата, в качеството им на работодатели са задължени да изплащат на персонала си обезщетение в размер на брутното трудово възнаграждение на съответния служител за два месеца при прекратяване на трудовото правоотношение с него поради пенсиониране. В случай, че служителят е придобил в предприятието или в същата група предприятия десет години трудов стаж през последните двадесет години, обезщетението е в размер на брутното трудово възнаграждение за шест месеца. По своите характеристики тези схеми представляват нефондирани планове с дефинирани доходи.

Изчислението на размера на тези задължения налага участието на квалифицирани актюери, за да може да се определи тяхната сегашна стойност към датата на консолидирания финансов отчет, по която те се представят в консолидирания отчет за финансовото състояние, а респективно изменението в стойността им, се представя в консолидирания отчет за всеобхватния доход като: а) разходите за текущ и минал стаж, разходите за лихва и ефектите от съкращенията и уреждания се признават веднага, в периода, в който възникнат, и се представят в текущата печалба или загуба, по статия „разходи за персонал", а б) ефектите от последващите оценки на задълженията, които по същество представляват актюерски печалби и загуби, се признават веднага, в периода, в който възникнат, и се представят към другите компоненти на всеобхватния доход, по статия „последващи оценки на пенсионни планове с дефинирани доходи". Актюерските печалби и загуби произтичат от промени в актюерските предположения и опита.

Към датата на всеки консолидиран финансов отчет дружествата в Групата възлагат на сертифицирани актюери изготвяне на актюерска оценка на размера на задълженията. Сертифицираните актюери издават доклад с техните изчисления относно дългосрочните му